

Kataluna Esperantisto

NUMERO 338 (104)
KVINA EPOKO
APRIL-O-JUNIO 2006

Multaj novuloj en Canet

Aprila preleg-serio

*Renkontiĝo
en Vallmanya*

*Riĉa kongreso
en Amposta*

Strategia planado

Esriptures africanes

*Educació en llengua
materna*

*El moviment
esperantista, víctima
de la repressió*

Naziaj esperantistoj

Una iniciativa millorable

El març es va presentar Linguamón-Casa de les Llengües, un organisme creat per la Generalitat de Catalunya, en consorci amb la Fundació Fòrum Universal de les Cultures i el Centre Unesco de Catalunya per a estudiar i registrar les sis mil llengües que hi ha al planeta i posar-les a l'abast dels ciutadans. Linguamón no aspira a salvar les tres mil llengües en via d'extinció, però sí a documentar-ne l'existència, "amb el convenciment que els idiomes són un patrimoni fonamental de la humanitat i de la seva diversitat cultural".

La institució tindrà una seu estable a Barcelona, on s'emplaçarà un museu, que disposarà dels fons de l'exposició "Veus", exhibida en el marc de Fòrum de Barcelona. El museu comptarà amb una exposició permanent, una de temporal i una d'itinerant. Linguamón-Casa de les Llengües tindrà, a més, un portal d'Internet, que ja pot veure's a l'adreça www.linguamon.cat, amb vint llengües: català, occità,

---

S'inverteix en la diversitat lingüística i es contribueix a fer-ne comprendre la importància

---

castellà, èuscar, gallec, anglès, gal·lès, francès, italià, portuguès, neerlandès, alemany, àrab, amazig, rus, xinès, japonès, hindi, guaraní i swahili.

Ens hem d'alegrar, i molt, que s'inverteixi en la diversitat lingüística i que es contribueixi a fer-ne comprendre la importància, aquí i arreu. Tanmateix cal considerar els idiomes utilitzats en el web, que resulta un fet força significatiu. Són vint llengües, originàries de quatre dels cinc continents, cosa que palesa una intenció d'internacionalitat i diversitat. Tot i això, continuen essent tretze llengües d'origen europeu. I, sobretot, es tracta bàsicament d'idiomes "grans", mal-

Segueix a la pàgina 10

BANC D'IMATGES DEL MINISTERI D'EDUCACIÓ I CIÈNCIA D'ESPAÑA

Ni semas kaj semas

**La seriozaj verkoj
pri esperanto-informado,
kaj ofte nia persona
sperto, atentigas,
ke kutime homo ne
interesiĝas pri esperanto
la unuan fojon,
kiam tiu renkontas ĝin**

Komence de la jaro, por la unua fojo KEA dissendis pli ol 600 leterojn al mezlernejoj en la areo de Barcelono. La rikolto estis, ĝis nun, kvin prelegoj okazintaj en malsamaj urboj dum aprilo. Ne eblas taksu la rezulton sukcesa, sed ĝi permesis poluri i.a. modelan prezenton, atelierformatan, kaj trejni ok homojn por ĝin fari. Tio plifaciligos la taskon en venontaj okazoj kun pli da lernejoj.

Pli ol 1000 flugfolioj estis disdonitaj dum tiuj prelegoj kaj ankaŭ en universitatoj, buĉoj kaj kulturaj kaj sociaj organizoj. Tamen, kvankam tio okazis antaŭ la renkontiĝo en Canet de Mar, la deko da novuloj partoprenintaj la kursojn por komencantoj en Canet ne estis tiel varbitaj.

Ĉi-maje komenciĝis iniciato por plimultiigi la dissendon de *Kataluna Esperantisto* ekster la movadajn rondojn – en mediojn, kie ni certiĝis pri ioma favorado al esperanto. Kiel komenco, 300 bibliotekoj estis kontaktitaj.

La seriozaj verkoj pri esperanto-informado, kaj ofte nia persona sperto, atentigas, ke kutime homo ne interesiĝas pri esperanto la unuan fojon, kiam tiu renkontas ĝin. Ankaŭ profesia reklamado klopodas plimultiigi la okazojn, kiam ilia mesaĝo atingas la celpublikon. Tamen necesas ankaŭ kritika rigardo al la datumoj por certiĝi, ĉu io misas en la maniero informi, ĉu la elektita celpubliko ne estas la plej taŭga, aŭ ĉu entute iel la rezultoj estas plibonigeblaj.

Ferriol Macip kaj Pau Climent en Casal Jaume I de Crevillent (Baix Vinalopó)

Hektor Alos i Font

En ĉi tiu numero kunlaboris: Dani Rubió, Darío Rodríguez, Enric Trepal, Ferriol Macip, Gerard Escuer, Joan Català, Josep Enric Peres i Blesa, Llibert Puig, Ramon Perera, Rodrigo Portela, Sjoerd Bosga, Xavier Margais, Xavier Murcia.

Registrita ĉe "Generalitat de Catalunya" en la unua sekcio per n-ro 5785
Membro de FOCIR (Federacio de Katalunaj Organizaĵoj Internacie Agnoskitaj)

Peranto de: UEA (revuoj Esperanto, Kontakto kaj libroj), FEL (revuo Monato kaj libroj), IKEL (revuo Etnismo), La Kancerkliniko, La Ondo de Esperanto, Scienca Revuo, Komencanto, Juna Amiko, Internacia Pedagogia Revuo, La Gazeto, Fonto, Literatura Foiro, Heroldo. Ni peras ankaŭ aliajn revuojn.

Apartat/Poŝtkesto 1008
08200 Sabadell (Vallès Occidental), Catalunya/Katalunio
Tel. 937 109 636; Fakso: 937 163 633

Ret-adreso: kea@esperanto.cat
Ret-paĝo: www.esperanto.cat
Ret-listo: Aliĝoj ĉe listestro@esperanto.cat

Kotizoj por la jaro 2005: Individua Abonanta Membro 38 eŭroj; Individua Subtenanta Membro 76 eŭroj; Individua Dumviva Membro 760 eŭroj; Kolektiva Membro 76 eŭroj; Juna Membro 25 eŭroj.
Banko: Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona Agència 461 Sabadell, Kontonumero: 2100 0461 90 0200055053
IBAN: ES95 2100 0461 9002 0005 5053
Konto UEA: kaea-b
CIF: G-58338567

Plenumkomitato de KEA: Prezidanto: Josep Franquesa; sekretario: Hektor Alos i Font; kasisto: Llibert Puig; komitatanoj: Gemma Armadans, Mateu Vic, Ramon Perera.

Kontrola Komisiono: Christian Pinard, Luz Vázquez, Òscar Puig.

Kataluna Esperantisto: Hektor Alos i Font; esperantlingva revizianto: Ramon Perera; katalunlingva revizianto: Josep Enric Pérez i Blesa; kompostanto: Ferriol Macip i Bonet.

La artikoloj publikigitaj en Kataluna Esperantisto ne nepre esprimas la starpunkton de KEA, se ili ne estas subskribitaj ĝianome.

Kataluna Esperanto-Junularo:

Registrita ĉe "Generalitat de Catalunya" en la tria sekcio per n-ro 102-AJUV. Landa sekcio de TEJO. CIF: G-58964461

Ret-adreso: kej@esperanto.cat
Ret-paĝo: www.esperanto.cat/kej
Ret-listo: Aliĝoj ĉe www.moviments.net/cgi-bin/mailman/listinfo/kej

Estraro: Prezidanto: Lluís Batlle; vicprezidanto: Pau Climent; sekretario: Joan Català; kasisto: Roger Prieto.

***

Impres a/Presita ĉe: Copimatge, Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental), Tel. 935 892 368. Dipòsit Legal: B-27362 - 1982

Multaj novuloj en Canet

La tria Printempa Renkontiĝo de KEJ kuniĝis 81 homojn la 29an kaj 30an de aprilo kaj la 1an de majo en Canet de Mar, ĉe la norda marbordo apud Barcelono. La partoprenantoj estis ĉiuaĝaj, sed ĉefe junaj. 18 gustumis por la unua fojo esperanto-renkontiĝon, kaj 15 alilandanoj helpis malkrokodiligi la indiĝenojn.

La renkontiĝoj de KEJ baziĝas sur tri samtempaj programeroj, laŭ lingvoniveletoj: kursoj kaj nacilingvaj prelegoj por plenaj komencantoj, paroligaj rondoj kaj esperantlingvaj prelegoj por progresantoj kaj ĉiaj aktivadoj en esperanto por fluaj parolantoj. En ĉi tiu okazo, aldoniĝis kunvenoj de aktivulaj grupoj, pro kio la programo entenis ĉ. 50 erojn.

La enhavo estis ankaŭ distra kaj festa: okazis ateliero pri orientiĝo per kompasoj, aŭ alia pri afiŝ-kreado (tre taŭga por la manifestacioj de la Unua de Majo). Nokte homoj kuniĝis por aŭskulti kaj eventuale kunludi popolmuzikon: la vigla akordionado de Mon Cardona kaj Rosa Pàmies, dum ili prem-dancis, estis apoteozo. Eblis ankaŭ spekti filmojn subtitolitajn en esperanto, kaj multaj ĝuis ĝismatenan muzikvesperon kun vigla trinkejo organizita de la novaj lernantoj en la apuda urbo Premià de Mar, junaj membroj de la sindikato CNT. Tage, la tento de apuda fajnasabla plaĝo estis tro alloga por kelkaj: la forta suno eĉ puŝis la plej kuraĝajn en la maron.

En la lasta tago dudeko da partoprenantoj aliĝis al vilaĝfesto en proksima montopinto, en kiu eblis popoldanci, kunmanĝi el giganta paelo surloke kuirita kaj promeni en la pinea arbaro.

Post tri spertoj, la aranĝoj atingis propran karakteron, kaj la dato de la 1a de majo ŝajnas fiksiĝi por la samtempe multprelegaj kaj festaj printempaj renkontiĝoj de KEJ.

Tri strataj budoj

La publika agado ne okazis nur en diversaj ejoj, sed surstratiĝis. La 23an de aprilo, KEA kaj Centro de Esperanto Sabadell aranĝis siajn tradiciajn budojn en la centroj de Bar-

ENRIC TREPAT

La nova grupo el Premià aranĝis sukcesan noktan trinkejon

XAVIER MURCIA

Budo de Centro de Esperanto Sabadell dum la librotago

celono kaj Sabadell. La vendoj de libroj kaj broŝuroj fariĝis, denove ĉi-jare, rekordaj.

Du semajnojn poste, refoje CES aranĝis budon en Sabadell okaze de la Festo de la Diverseco, surstrata foiro, en kiu regule partoprenas la esperantistoj. Ĉi-foje CES estis akompanata de Kaj Tiel Plu, kiu koncertis en la aranĝo.

Aprila preleg-serio

Dek prelegoj en kvin semajnoj: rekordo ne atingita de multaj jaroj.

La serio komenciĝis la 1an de aprilo en semajnfina renkontiĝo de sendependismaj studentoj en Sant Celoni, per prelego de Pau Climent. Sekvis tri prelegoj, la 6an, 7an kaj 8an de aprilo, en la urboj Mutxamel, Benidorm kaj Elx, fare de Ferriol Macip, Pau Climent kaj Jomo Milla. Ilin gastigis la asocio Acció Cultural del País Valencià, kun kiu Kataluna Esperanto-Asocio kunlaboras de antaŭ pli ol dek jaroj.

Esperanto estis prezentita ankaŭ en mezlernejoj de kvin malsamaj urboj en la ĉirkaŭaĵo de Barcelono: Martorell, Badia del Vallès, Viladecans, Argentona kaj Mataró. Tie ĉi la formato de la prezentoj estis ĉefe atelieraj, kun po du gvidantoj, surbaze de skemo elpensita de Ferriol Macip kaj Jomo Milla. Ĉi foje, pro la multiĝo de aranĝoj kaj samtempeco de pluraj el ili, Lluís Garcia, Jesús García, Ferriol Macip, Jomo Milla, Francesc Verdugo, Carles Verdugo, Llibert Puig kaj Mon Cardona dividis inter si la taskon.

La lasta prelego, fare de Ramon Perera, okazis antaŭ tute alia publiko, nome en la sidejo de la asocio de industriaj subinĝenieroj en Barcelono, kie estis samtempe aranĝita ekspozicio pri esperanto-poŝtkartoj.

Kaj Tiel Plu koncertas en Barcelono

Kaj Tiel Plu en Plaça del Rei

Denove ĉi-jare, vendredon la 21an de aprilo, Kaj Tiel Plu dancigis centon da gejunuloj en la magia Plaça del Rei, en Barcelono – unu el la plej gravaj koncertejoj por popolmuzikaj ensembloj. Pri la koncerto raportis la okcitanlingvaj novaĵprogramo *Infòc* de BTV. La ensemblo koncertis ankaŭ en la prestiĝa CLAP (Casa de la Música Popular) de Mataró la 11an de februaro.

Kaj Tiel Plu en siaj ekstermovadaj koncertoj kantas ĉefe nacilingve, en la originala lingvo de la kantoj de sia repertuaro. Tamen ĝi ĉiam inkluzivas kantojn en esperanto kaj klarigas pri la internacia lingvo.

Esperanto en la gazetaro

Post la jubilea jaro 2004 denove fariĝis malfacile atentigi pri esperanto en la gazetaro. Tamen la revuo *El Ter* el Manlleu aperigis en sia februara numero longan intervjuon kun la loka aktivulo kaj eksa estrarano de KEA Bartomeu Costa. La intervjuo plenigas la du lastajn paĝojn de la revuo.

Ankaŭ ĵurnalo *Regió 7* publikigis la 13an de aprilo kvaron-paĝan intervjuon kun Pere Palà, kiu la duan sinsekvantan jaron instruas esperanton en Manresa.

Krome du paĝojn dediĉis la semajna gazeto *El Triangle*, en sia eldono de la 24a de aprilo, en laŭda artikolo titolita “L’encant de la utopia”. La sama gazeto aperigis alian pozitivan du-paĝan artikolon pri esperanto antaŭ jaro kaj duono.

KE pli multenombra

Danke al la decidoj de la pasinta asemblo, kiu pligrandigis la buĝeton pri informado, *Kataluna Esperantisto* altigis sian eldonkvanton de 300 al 400 ekzempleroj. Komenciĝis kampanjo por distribui ĝin en urbaj, lingvolernejaj kaj universitataj bibliotekoj de Kataluna Landaro, kaj ankaŭ en kulturaj kaj sindikataj organizoj. Per ĝi, uzante la fakton, ke nia bulteno estas parte nacilingva, nia asocio klopodas vastigi la konatiĝon de la esperantismo en medioj konsiderataj favoraj.

Aŭtuna renkontiĝo

La jam tradicia renkontiĝo en Nord-Katalunio okazos ĉi-jare en Vallmanya (Conflent) sabaton la 30an de septembro kaj dimanĉon la 1an de oktobro. La dezirantaj partoprenantoj kunvenos por pikniko en la regiono, kaj posttagmeze atingos la kampodomon, kie ni gastos. Kiel en similaj renkontiĝoj, la programo kombinos praktikadon de esperanto kaj malkovradon de la ĉirkaŭa naturo.

Omaĝo en Majorko

La 15an de aprilo en la tombejo de Bunyola oni omaĝis la murditojn en la faŝisma puĉo de 1936. En la aranĝo, organizita de la Civitana Komisiono por la Historia Rememoro de Bunyola, parolis nia samasociano Xavier Margais, aŭtoro de la libroj *La guerra civil a Bunyola*. Amb la por al cos kaj *El moviment esperantista a Mallorca*, kiu memorigis la murditojn kuŝantajn en komuna foso de la loka tombejo. La omaĝon partoprenis ankaŭ aliaj esperanto-aktivuloj.

“Katalunoj sed ne katoj”

La maja numero de la magazino *Monato* aperigas en sia maja numero artikolon de Hektor Alos pri la aperigo de la ret-regiono .cat, por la kataluna lingva kaj kultura komunumo. Sub la titolo “Katalunoj, sed ne katoj” la aŭtoro atentigas pri eksplicita malpermeso de la Interret-aŭtoritato, ke la ret-regiono akceptu TTT-ejojn ne katalunajn, sed pri katoj.

Letero de la sama aŭtoro aperas en la unua numero de la ĉi-jara *Kontakto*. En ĝi li par-

Aktivuloj de la liberecana sindikato CNT manifestis en Barcelono malantaŭ dulingva kataluna-esperanta afiŝo dum la Laborista Tago.

Xavier Margais rememorigas nian antaŭnelongan historion

toprenas polemikon en la revuo pri la eventuala neceso limigi esprim-liberecon sub la devizo “liberecojn oni ja devas limigi”.

Aŭtuna renkontiĝo
30an de septembro kaj 1an de oktobro
en Vallmanya (Conflent)
www.esperanto.cat

Monda Kalendaro, la esperanto-movado flugrigarde

Monda Kalendaro estas malfermita projekto, en kiu ĉiu povas libere anonci siajn aranĝojn kaj kiu grafike bildigas ilin

www.mondakalendaro.org

monda kalendaro

Komence de aprilo 2006 estis lanĉita Monda Kalendaro, ambicia malfermita projekto, kiun Kataluna Esperanto-Junularo libere disponigas al ĉiuj, sed ĉefe al la esperantistoj, por ke ĉiu povu facile publikigi siajn aktivaĵojn, kaj informiĝi pri tiuj de la aliaj.

La nuna projekto fontas el la mankoj de la kompleta Plena Kalendaro de Esperanto-Aranĝoj, bone prizorgata de multaj jaroj de Eventoj. Monda Kalendaro estas malfermita projekto, en kiu ĉiu povas libere anonci siajn

aranĝojn, kaj kiu pli grafike bildigas ilin. La malfermiteco estas plifortigita per la fakto, ke ĉiu povas anonci sin kiel kunvartanton de la Monda Kalendaro el ties paĝo mem: la tasko konsistas nur en la akceptado de la ricevataj novaĵoj, kiujn oni filtru por eviti ret-rubaĵojn.

Tuj post la starto de la projekto, TEJO kaj la societo Varsovia Vento eksimpatiiis kun la projekto kaj aldonis ĝin al siaj listoj de ligiloj. Ĝia internacieco plifortiĝas danke al tio, ke ĝi estas jam alirebla, krom en esperanto, en la lingvoj angla, eŭska, hebrea, hispana, kataluna, korea, okcitana, pola kaj rusa.

Per tiu ĉi projekto KEJ deziras kontribui per guto al la komunaj streboj de la esperantistoj, kaj montri, ke ni ĉiuj batalas por la internacia frateco, la legitimeco de ĉiuj kulturoj kaj la defendo de ĉiuj lingvoj de la mondo. Maro estas gitaro.

Joan Català / red

Strategia plano

La plimultiĝo de la aktivecoj en KEA evidencis la mankon de strategia plano por ĝi. Strategio celas fiksi klarajn celojn por atingi en mezlong-terma perspektivo (inter kvin kaj dek jaroj). Tiuj gvidlinioj montriĝas nemalhaveblaj por prioritati agadojn, sed ankaŭ por interagi kun la administracio kaj aliaj asocioj.

Ekde la komencaj 1990aj jaroj, eĉ foje pli frue, multaj asocioj starigis antaŭ si ĝisfundajn demandojn pri laŭŝtupaj manieroj paŝi al siaj finaj, ofte malfacile atingeblaj, celojn. La respondoj kutime montriĝis pli vasta malfermiĝo al la socio por klopodi ĝin influi kaj samtempe kapti novajn monajn kaj laborajn rimedojn el ĝi, kaj la uzado de

entreprenaj organiz-metodoj, inkluzive de parta profesiigo de la laborfortoj. Ankaŭ la registaro adaptiĝis al tiuj ĉi ŝanĝoj kaj tre renovigis la manieron aliri kaj rilati al ĝi, postulante multe pli klarajn pet- kaj bilanc-dokumentojn, tiel ke la asocioj ne transirintaj al la novaj metodoj estas pli kaj pli flankenpuŝataj kaj pli malfacile atingas subvenciojn.

KEA-aktivuloj sentis la bezonon iniciati tiun vojon, kaj unua paŝo al ĝi estas la starigo de strategia plano por la venonta jarkvino kaj laborplano por la sekvaj du-tri-jaroj. Tiucele jam okazis du kunvenoj dum la renkontiĝo en Canet de Mar, gviditaj de Gemma Armadans, kaj alia estas anoncita por la 2a de julio. La laborgrupo baziĝas sur la dokumentoj el la viglaj diskutoj post la KEA-kongreso en Manresa (1999), sed ankaŭ sur la strategia plano de UEA kaj sur nacilingvaj gvidiloj por asocioj.

La laborgrupo estas malfermita al kiu ajn aktivulo – ne nepre membro. Interesitoj bonvolu kontakti la asocion.

33a Kataluna Kongreso de Esperanto

La 33a Kataluna Kongreso de Esperanto, kiu ĉi-jare okazos centre de la Kataluna Landaro, en Amposta, ĉefurbo de la regiono Montsià, kaj ĉi-jara ĉefurbo de la kataluna kulturo. Ĉi-okaze ni ĝuos eksterordinaran kongreson kaj plur-aranĝan antaŭkongreson en diversaj lokoj de la regiono de la delto de Ebro. Kataluna Esperanto-Asocio celis enkadrigi ĝin en la kulturan lokan vivon, kaj pro tio ni pretigas ekspozicion, ni partoprenos la urban foiron, ni planas esperanto-kursojn en lingvolernejoj de la regiono, kaj ni okazigos du muzikajn koncertojn.

Koncertoj de multlingvuloj

La unuan surpodiigis Jomo. Jam plurfoje koncertinte ĉe ni – la unuan fojon en Sabadell antaŭ preskaŭ 20 jaroj –, la tuluza kantisto prezentos sian lastan diskon “Jomo slavumas”, aperinta ĉe Vinilkosmo en 2004. Jomo havas repertuaron en 22 lingvoj, tre taŭgan por montri la sentemon de esperantistoj por la lingva diverseco, sed ankaŭ Kaj Tiel Plu, nia dua muzikgasto, evidentigas sian lingvan sentemon per kantado de sia repertuaro ekster esperanta medio en la originalaj lingvoj: kataluna, okcitana, (jud)hispana kaj latina. Post ties ĵusaj sukcesoj en Barcelono kaj Mataró, ni povos ĝui la ĉiaman freŝecon de nia pli kaj pli matura, sed ankaŭ renoviĝanta, loka ensemblo.

Nepala gasto

Kiel preleganto konfirmiĝis la partopreno de Mukunda Pathik, prezidanto de Nepala Esperanto-Asocio kaj profesoro pri nepala kaj angla lingvoj en la Universitato Trubhuvan de Katmanduo. Per li ni povos rekte konatiĝi kun tiu bunta lando, ties kulturoj kaj lingva mozaiko, kiu lastatempe ofte aperas en nia gazetararo. Mukunda Pathik estas ankaŭ bona konanto de joko, pri kiu li same prelegos.

Solenado de historia kongreso

Aliflanke ĉi-jare, en Amposta, ni volas rememori la Katalunan Kongreson okazintan en Vinaròs la jaron 1928. Tiam Kataluna Esperantista Federacio, rekta antaŭulo de la nuna Kataluna Esperanto-Asocio, okazigis historian kongreson. Tuj antaŭ ĝi, la civila guberniestro de Barcelono, generalo Milans de Bosch, fermigis la Liceon Dalmau, apartenantan al la tiama prezidanto de Kataluna Esperanto-Federacio, la lingvisto Delfí Dalmau, kiu ankaŭ ricevis fortan monpupon. Samtempe la generalo postulis, ke la Federacio ne plu nomiĝu kataluna kaj aliĝu al Hispana Esperanto-Federacio pro solidareco kun la aliaj regionoj de Hispanio. Tamen la kongresanoj decidis en Vinaròs malfondi la asocion antaŭ ol cedi al la registaraj postuloj kaj atendi pli favorajn tempojn. Du jarojn poste, post la falo de la diktaturo de Primo de Rivera, la Federacio refondiĝis kaj komencis novan periodon, eble la plej fruktodonan.

En la kongreso prezentiĝos monografio pri la kongreso de Vinaròs kaj la persekuto de la kataluna esperanto-movado dum la diktaturo de Primo de Rivera, verkita de Francesc Poblet, historiisto kaj redaktoro de la revuo *Lletres*.

Amposta 8an, 9an kaj 10an de decembro
33a KATALUNA
KONGRESO DE ESPERANTO

Gastejo por la tuta familio

Ĉi-jare gastigos la kongreson la sporta gastejo Amposta Parc, kies 30 000-kvadratmetra surfaco troviĝas en la ĉirkaŭaĵo de Amposta. Ĝi havas seslitajn kaj oklitajn ĉambrojn kun internaj necesejoj kaj duŝo. Granda manĝejo, trinkejo, ludejo, studejo, diskejo, videa kaj televida salono kaj salonoj por prelegoj... Ekstere ĝi havas multnombrajn sportejoj.

La komplekso ebligas komfortan gastigadon por la tuta familio en la sama ejo, kie la plimulto de la kongresa programo okazos.

Antaŭkongreso

La pitoreska kadro de la Delto de Ebro taŭgas por miriada da ekskursoj tra la natura parko kaj ĝia ĉirkaŭo. La kuniĝo de la rivero Ebro kaj la maro kreas unu el la plej grandaj deltoj de la mediterranea regiono, kiu allogas dekojn da migrantaj birdospecioj, kaj samtempe unikan pejzaĝon, kie rizejoj kaj salejoj enplektiĝas. La riĉeco de la regiono jam delonge allogis homojn, pri kio atestas diversaj vizitindaj monumentoj, kiel inter multaj aliaj la araba fortikaĵo de Tortosa aŭ la templana kastelo de Miravet.

Por ekmalkovri la regionon pretiĝas turisma antaŭkongreso, pri kiuj vi povos informiĝi en la septembra numero de *Kataluna Esperantisto* aŭ pli frue sur la kongresa retpaĝaro:

www.esperanto.cat/congres2006

Sistema cromatogràfic d'escriptura dels pobles edo i benín

Sistemes d'escriptura africana

A Àfrica, a més de l'àrab, els jeroglífics o l'escriptura hieràtica egípcia, poc o gens sabem dels sistemes d'escriptura utilitzats en tot el continent. Al llarg de set anys, el professor Ayele Bekerie, de la Universitat de Cornell, ha realitzat una recopilació de les diferents formes i maneres d'escriptura del continent africà.

Segurament una de les escriptures amb què estem més familiaritzats, però no ens n'adonem, és l'adinkra. Aquesta escriptura filosòfica, de símbols, és utilitzada molt sovint en l'estampació de la roba típica africana. Dels missatges escrits en l'estampat de la roba es poden conèixer moltes coses de qui la porta, sobre la idea que té de la vida; així és que, si un dia us deixen alguns mocadors africans, observeu abans que res el missatge de l'estampat.

No obstant això, una de les maneres més curioses d'escriptura es pot trobar a Benín. Aquest país bressol del vodú, practica un sistema d'escriptura on, a més de tenir certs símbols per a representar conceptes, se serveixen de les tonalitats i els contrastos dels colors. El sistema cromatogràfic d'escriptura, tot i tenir un nombre de símbols reduït, permet una certa complexitat, ja que els pot representar en diversos colors.

Es pot trobar més informació a www.library.cornell.edu/africana/Writing_Systems/Welcome.html

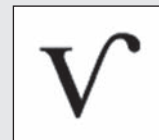
Traducció èpica

S'ha publicat en esperanto la traducció de la novel·la clàssica xinesa *A la ribera de l'aigua* (Shuihu zhuan). Es tracta d'una extensa novel·la de més de 1800 pàgines del segle XIV, atribuïda a Luo Guanzhong i Shi Naian, que narra les peripècies de 108 bandits – 108 és un nombre màgic del taoisme i els més famosos bandits xinesos només podien ser 108. L'obra barreja personatges històrics i de ficció: Song Jiang, cap dels bandits, va ser realment el cap d'una llarga revolta contra l'imperi Song. Ell i els seus lloctinents van passar a formar part del folklore oral popular, del qual van beure, tres segles després dels fets, els autors de la novel·la.

La literatura xinesa és de les més traduïdes en esperanto: el catàleg de l'Associació Universal d'Esperanto té un centenar de llibres traduïts del xinès a la llengua internacional. Entre les traduccions literàries sobresurten els dos volums de l'*Antologia Xinesa* (1919-1979), de més de mil pàgines, els contes complets de Lu Xun, i obres diverses en prosa, vers o teatre del mateix Lu Xun, Ba Jin, Cao Yu i molts altres. Entre les obres no literàries, convé assenyalar l'*Enciklopedieto de Ĉinio* ("Petita enciclopèdia de la Xina") o la història de Xina fins al 1911 *5000 jaroj de Ĉinio* ("5000 anys de Xina"). Les editorials xineses en esperanto també destaquen per la gran producció d'obres infantils.

Entre les traduccions de Laŭlum (pseudònim de Li Shijun), el traductor de la novel·la *A la ribera de l'aigua*, convé assenyalar l'extensa antologia de relats de la literatura clàssica xinesa *Noveloj el antikva Ĉinio*, així com obres de Mao Zedong, Lu Xun, Li Jin, Guo Moruo, Puo Suongling i Mao Dun. Des de 1983 és membre de l'Acadèmia d'Esperanto.

Nou símbol fonètic

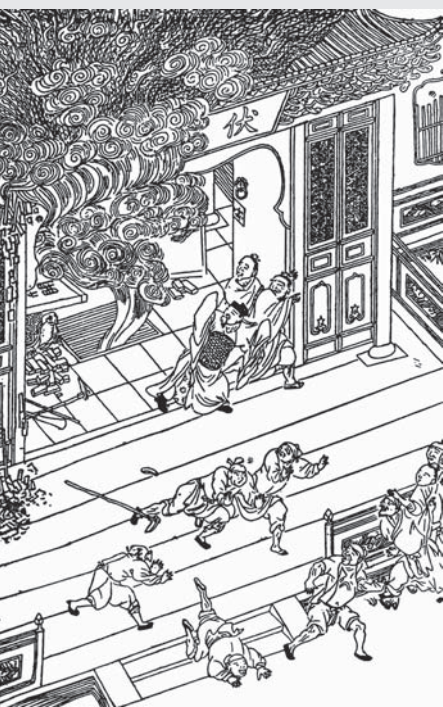

El Consell de l'Associació Fonètica Internacional va aprovar el setembre passat el primer nou símbol en els darrers dotze anys

de l'Alfabet Fonètic Internacional. El símbol representa la bategant labiodental, un so existent en diverses llengües de l'Àfrica central i del sud-est. L'AFI és l'organització que defineix els estàndards de les transcripcions dels sons de la parla en les llengües del món.

El símbol, anomenat ve amb ganxo dret, va ser proposat pel Dr. Kenneth Olson. El Dr. Olson va trobar aquest so quan vivia amb el poble mono, a la República Democràtica del Congo. Mentre n'estudiava la llengua va trobar molt poques publicacions sobre la bategant labiodental, la qual cosa el va impulsar a publicar la seva pròpia recerca. Es compten més de setanta llengües a Àfrica amb aquest so.

La bategant labiodental es produeix en moure el llavi inferior a dins de la boca, ben enrebre les dents superiors i llavors movent-lo ràpidament al davant, tocant breument les dents superiors en passar-hi. Algunes

Il·lustració d'una edició del s. XV d'*A la ribera de l'aigua*

llengües tenen una pronunciació alternativa, anomenada bategant bilabial, en què el llavi inferior toca el llavi superior en comptes de les dents superiors.

Educació dels indígenes en llengua materna

Enguany per primera vegada els joves parlants de vuit llengües indígenes són instruits en les seves llengües maternes. “Per als nens això és una gran cosa”, diu el jesuïta pare Peter Daniel, que dirigeix una escola per a parlants de la llengua koia en el poble de Katukapally a Andhra Pradesh. “De sobte entenen tot allò que se’ls diu.”

El departament d’educació primària del govern d’Andhra Pradesh va preparar llibres de text en les llengües indígenes adivasi, oriya, banyara, gondi, koia, kolami, konda, kuvi i savara. Va organitzar una sèrie de campaments de treball i de consulta, aprofitant els coneixements i l’experiència de moltes persones i organitzacions – mestres de les llengües menys usades, lingüistes de les universitats a Hyderabad, la capital de Andhra Pradesh, institucions governamentals sobre assumptes ètnics, organitzacions locals no governamentals, organitzacions internacionals per al desenvolupament i organitzacions amb experiència sobre educació multilingüe.

“Aquest és un projecte pilot”, aclareix Ramesh Kumar, lingüista a la universitat Osmania de Hyderabad, especialitzat en llengües menys usades. Els llibres de text s’estan posant a prova en deu escoles per cada llengua. Podrem avaluar l’èxit del projecte aproximadament d’aquí a un any. Esperem que la llengua materna sigui ensenyada fins al tercer curs, si tot es porta a terme.”

La prudència de Ramesh Kumar és fonamentada, ja que caldria fer alguna cosa més perquè el projecte tingués èxit. Per exemple, Susan Malone, consellera d’educació multilingüe en l’organització americana SIL International, assegura que “cada mestre ha de tenir temps per a discutir, fer preguntes i practicar cada part del mètode d’ensenyament per a l’educació lingüística”. És necessari perquè una part decisiva d’aquest projecte és desenvolupar “progra-

mes pont” entre la llengua menys usada (L1) i la llengua dominant, el telugu (L2).

Com diu Pamela MacKenzie, de l’organització britànica International Network for Development, també col·laboradora en aquest projecte prometedor, “la investigació actual demostra clarament que com més temps els nens facin ús de la llengua materna a l’escola, i com més temps tinguin per a assolir fluïdesa en la segona llengua (L2), abans no hi facin la immersió com a llengua única en l’ensenyament, més competents esdevindran els nens en L2. Això palesa la importància que té la implantació d’uns bons programes de transició a la L2 (el telugu).”

En el context d’aquestes necessitats de pràctica i de programes pont és molest sentir que el pare Peter digui que ell només ha rebut un llibre de text. “La nostra escola va enviar dos mestres per a preparar el llibre en koia. Volen que fem servir aquest llibre únic per a vuitanta nens parlants de koia! Necessitem més llibres de text”, declara.

Malgrat aquests problemes inicials, està d’acord amb MacKenzie, que diu: “Sento que és una bona iniciativa, que dóna a les persones d’aquests pobles, i a les seves llengües i cultures, el respecte que es mereixen i, si les promeses que es fan ara es compleixen, aquest projecte assegurarà l’èxit del programa educatiu multilingüe.”

Sí, si “tot es porta a terme.”

A. Giridhar Rao (*Monato*)
(trad. Llibert Puig)

És una iniciativa, que dóna a les persones i a les seves llengües i cultures el respecte que es mereixen

☞ Ve de la portada

grat la inclusió de llengües amenaçades, com l'occità, el gal·lès, l'amazig i el guaraní. Però per què el guaraní i no el quítxua, el nahuatl, el navajo o l'inuit? Per què el gal·lès i no el furlà, el romaní o el txuvaix? Per què l'hindi i no el bengalí, el panjabi, el tamil, el telugu, el maratí, el gujarati, l'oriya, l'assamès, el kanarès o el sindhi? I per què el swahili i no el haussa, el ioruba, l'igbo, l'ambàric, el somali, el shona o el khosa? O l'indonesi, el tagal, el sundanès, el maorí o el malgaix? I parlem només de llengües amb sovint desenes de milions de parlants: les llengües més amenaçades, que són les més nombroses, sovint no arriben al miler de parlants. Així, doncs, pot resultar que un projecte amb l'objectiu de preservar la diversitat lingüística, en part aporti més documentació en algunes de les llengües grans, n'augmenti el seu pes i participi en els processos que eixamplen la distàncies entre "grans" i "petits".

En aquest context cal plantejar-se la conveniència d'introduir l'esperanto. Certament, la incorporació d'una llengua neutral no farà que deixi de produir-se documentació de tota mena en les llengües amb més poder econòmic, ni tampoc és aquest l'objectiu. Però pensem que és molt convenient la inclusió de l'esperanto al costat de llengües que s'han obert camí gairebé sempre per la conquesta i la colonització i habitualment es mantenen per mitjà de coercions més o menys flagrants, a l'empara dels interessos econòmics que les empenyen. L'esperanto, com que no és de ningú i alhora és de tothom, posa totes les llengües, les cultures i els pobles en peu d'igualtat, com hem constatat a bastament els seus parlants al llarg de dècades. L'esperanto ajuda a canviar el paradigma de llengües hegemòniques i minoritzades. Utilitzem-lo. □

Comunicat VEJ/KEJ davant el vet del català a Europa

"Europa nega el català, una llengua parlada a quatre estats europeus com França, Itàlia, Espanya i Andorra"

El vice-president del Parlament Europeu, Alejo Vidal-Quadras torna a fer realitat el veto a llengües com l'èuscar o el català. I ja avui, 28 d'abril del 2006, valencians i catalans no podem adreçar-nos al Parlament Europeu en la nostra llengua, ni tampoc rebre'n respostes ni accedir a documents traduïts en català o en basc.

Açò és injust i immoral: el mateix dret hauria de tenir un ciutadà europeu nascut a Berlín, que un altre nascut a Milà, a Łódź, o a Donòstia o Alcoi. Europa som tots, o no?

Des de la Joventut Catalana d'Esperanto (també Joventut Valenciana d'Esperanto) volem manifestar que només una llengua neutral, lògica i fàcil d'aprendre eliminarà les barres lingüístiques a Europa, en facilitarà el seu ensenyament en igualtat de condicions per a tots i evitarà despeses milionàries de traducció. Si l'objectiu és la reducció de despeses, fem-ho bé i democràticament.

I si l'objectiu d'Europa és la democràcia dels estats europeus, és que ignoren que sense comprensió no hi pot haver

democràcia ni cap mena de relació? Per què algunes llengües són oficials i d'altres no ho són? És que volen silenciar alguns pobles?

Darrere de tota llengua hi ha una cultura i una manera de pensar. Per això, pensem que ajudar unes llengües i no permetre'n d'altres és una manera de marginació i d'agressió cultural a pobles o països que parlen aqueixa determinada llengua. Diguem les coses pel seu nom, i actuem.

Pel dret a totes les llengües i cultures en Europa, difonguem l'esperanto com la solució per la democràcia lingüística i la igualtat de tots els ciutadans.

El jovent esperantista de casa nostra, no és pas partidari de l'esperanto com a llengua solament per a la Unió Europea, sinó per a tota la humanitat; tanmateix, rebutja el fet que el marc polític que ens ha tocat viure doni privilegis a uns parlants i en discrimini d'altres, condemna el fet que la majoria de llengües europees no són oficials a la Unió i proposa la solució internacional com a solució pràctica, neutral i justa també per a la Unió.

Cada poble la seua llengua, l'esperanto com a pont comunicatiu entre pobles amb diferents idiomes.

VEJ, Joventut Valenciana d'Esperanto
KEJ, Joventut Catalana d'Esperanto

www.esperanto.cat/vej

www.esperanto.cat/kej

El moviment esperantista a Mallorca: una víctima més de la repressió franquista

Xavier Margais

L'autor del present treball ha triat el moviment esperantista, com podria haver triat un altre moviment. Efectivament, es podria haver triat la repressió, per exemple, que va exercir el franquisme contra manifestacions de caràcter eminentment científic com l'homeopatia¹ o manifestacions de caire més aviat cívic, cultural o religiós com foren, per posar alguns exemples, el rotarisme, el naturisme, l'espiritisme o la teosofia, tot i que entre si sovint tinguin poc a veure. En comú i amb relació al franquisme, aquests moviments van experimentar semblants processos i idèntica fi prèviament a la total desaparició, una aferrissada persecució. De manera que la *repressió franquista* pot ésser tractada des de diversos angles.

Prèviament a l'inici de la rebel·lió civicomilitar de juliol de 1936, els organitzadors ja havien muntat una trama, que en poc temps va estar estructurada amb mètode i rigor, dedicada a eliminar aquells elements que consideraven no lleials o desafectes al règim que volien instaurar. Aquest nou règim se sustentava en uns valors de caràcter social i religiós que col·lideixen amb els principis que caracteritzen l'època contemporània. L'ansia que menava els repressors en la seva tasca destructora féu que no pareixin atenció a les característiques dels homes i dones que perseguien, torturaven i assassinaven, com tampoc a les diverses manifestacions de caire social, polític i cultural que combatien, ni que les analitzessin gaire, per més que moltes d'aquestes, com el moviment esperantista, no contenien cap element que s'inclinés per la violència com a mètode per a canviar la societat.

Centrant-nos ja en el moviment esperantista, hem cregut oportú aclarir en què consisteix aquest moviment. Entenem per *moviment* els fets, actes i activitats que realitzen un conjunt de persones amb la finalitat d'aconseguir un objectiu determinat. En conseqüència, entenem per *moviment esperantista* les activitats i els fets que un conjunt de persones realitzen

per tal de donar a conèixer l'ús de l'esperanto com a llengua auxiliar internacional i d'aconseguir la intercomunicació de persones que originàriament tenen llengües distintes. No cal dir que els membres d'aquest moviment pretenen superar la imposició per part del poder d'una llengua sobre col·lectivitats que posseeixen, usen o empen altres llengües, que no són les que interessin al poder establert.

La llengua internacional Esperanto fou donada a conèixer l'any 1887. Fou triada llengua auxiliar per una part dels ciutadans europeus i es va difondre des de l'Europa oriental cap a l'occidental. El 1898 fou donada a conèixer dins l'estat espanyol, entre d'altres pel polític republicà Francesc Pi i Margall. Formaren part d'aquest moviment un conjunt d'individus caracteritzats els uns pel seu liberalisme i els altres imbuïts pel progrés científic. S'hi afegiren membres dels col·lectius internacionalista i nacionalista i també en formaren part alguns membres de l'església catòlica així com d'altres sectors religiosos.

L'esperanto va arribar a Mallorca just començat el segle xx. A conseqüència de la promoció que en feren els novells esperantistes mallorquins, l'estudi i ús de l'esperanto es va estendre entre persones que pertanyien a totes les capes socials. Professionalment s'incorporaren al col·lectiu esperantista a Mallorca membres de professions liberals, mestres, militars, algun religiós – que no os-

Esperantistes mallorquins davant el local de l'Esperantista Klubo Palma a l'època de la República. D'esquerra a dreta: Antoni Noguera Riera, membre de la junta directiva; Joan Matas Soler, assassinat; Gabriel Meneu Piña, tancat durant anys a presons i camps de concentració a Mallorca; i un desconegut.

Cartell en esperanto editat pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya

tentava cap càrrec d'importància dins la jerarquia religiosa – i en acabar la Gran Guerra s'hi incorporaren menestrals i obrers.

El 1907 es fundà l'*Esperantista Klubo Palma* i va existir sense interrupcions fins a l'esclat de la guerra dels tres anys. Posteriorment es fundaren altres agrupacions. L'any 1924 es fundava a Sóller el *Grupo Esperantista Sollerico*, que com l'*Esperantista Klubo Palma* es va dissoldre a conseqüència de la rebel·lió de juliol de 1936. L'any 1926 es fundava a Consell Verda Stelo (“Estel Verd”) i el mateix any a Binissalem l'associació *Bela Espero* (“Bella Esperança”). El 1928 es creava amb el nom de *Lumo* (“Llum”) una secció esperantista dins el Foment del Civisme a Ciutat i l'any 1931 amb el nom d'*Amikeco* (“Amistat”) una secció dins la Societat Instructiva Bellver del Terreno de Palma.

Els membres del col·lectiu esperantista varen mantenir relacions d'amistat i col·laboració amb les distintes associacions culturals de Ciutat i amb diverses associacions esperantistes de dins i fora de l'estat espanyol; d'aquestes citarem la Federació Catalana d'Esperantistes, de la qual formaven part l'*Esperantista Klubo Palma* i el *Grupo Esperantista Sollerico*. Internacionalment, els nostres esperantistes van formar part de distintes entitats com *Universala Esperanto-Asocio* (“Associació Universal d'Esperanto”), fundada l'any 1908, amb seu a Ginebra, que es regia per una fervent neutralitat i que disposava de delegats a Palma i a Sóller. Mentrestant, membres de la classe treballadora, òbviament esperantistes mallorquins, varen formar part d'entitats de classe com *Sennacieca Asocio Tutmonda* (“Associació Mundial Anacional”), fundada l'any 1921. Aquesta tenia la seu a París, propugnava la desaparició dels estats i la negació del fet nacional. Bàsicament estava composta per elements obreristes, anarquistes i marxistes revolucionaris. Refusaven la neutralitat que propugnava l'Associació Universal d'Esperanto i davant la disjuntiva de què havia de ser defensat en primer lloc, si l'esperantisme o la revolució social, eren partidaris d'aquesta darrera opció, ja que consideraven que només la revo-

lució contribuiria a l'assumpció d'una llengua universal per a tota la humanitat, i en conseqüència seria triat l'esperanto. No obstant això, aquest no deixava de ser un element cabdal en la lluita de classe.

Durant la República, podem avaluar la vitalitat que tenia el moviment esperantista mallorquí per l'oferta de punts de contacte i activitats que apareguren en els anuaris editats a Ginebra per l'Associació Universal d'Esperanto². Hi podem llegir que qui visités Mallorca, fos d'on fos, podia contactar amb diversos nuclis esperantistes: a Palma, amb l'*Esperantista Klubo Palma*, el *Grupo Lumo* i el *Grupo Amikeco* en el Terreno; a Sóller, el *Grupo Esperantista Sollerico* dins la Defensora Sollerense. A propòsit d'això, el nombre d'estrangers que visitaven la seu de l'*Esperantista Klubo Palma* era considerable, tant que l'associació mallorquina va haver d'estipular dia i hora per a atendre'ls degudament³.

L'activitat que individualment realitzaven bona part dels esperantistes mallorquins era mantenir correspondència amb correlligionaris de dins i fora de l'estat espanyol. Aquesta correspondència tenia distintes finalitats i obeïa a interessos plurals que podien ser d'ordre social, religiós, purament intel·lectual o d'intercanvi d'objectes. Hi foren abundants els col·leccionistes dedicats a la filatèlia.

Seguint els anuaris, hom pot comprovar que un esperantista mallorquí podia viatjar pràcticament per tota la zona litoral de l'estat – i de l'interior, com Saragossa, Madrid, etc. – i trobar-hi sempre associacions i esperantistes disposats a l'intercanvi social. Els mallorquins sovint assistiren a congressos de caire internacionalista i de classe, organitzats per esperantistes espanyols, catalans, etc., i també n'organitzaren a Mallorca.

Des d'un prisma eminentment cultural els esperantistes mallorquins col·laboraren amb les associacions culturals mallorquines que els eren més pròximes, entre les quals cal citar l'Associació per la Cultura de Mallorca⁴.

El juliol del 1936, a conseqüència de la rebel·lió militar, es va trencar aquesta dinàmica. La polarització que ocasionà l'enfrontament féu que alguns, molt pocs, esperantistes militars de professió s'incorporessin a Mallorca dins les files faccioses. La resta de la comunitat esperantista, la gran majoria, s'enclaustrà en els seus domicilis, a l'espera que millorés la situació⁵. D'aquests, hi va haver un grup d'esperantistes mallorquins que foren perseguits i assassinats en camins de fora vila. Les raons no eren d'altres que ser desafectes al nou règim, perquè representaven, als ulls facciosos, la decadència. Els atribuïen allò que en realitat eren: ser gent liberal, demòcrata, pacifista... Aquestes víctimes, foren membres significats que formaven part de l'*Esperantista Klubo Palma*, de *Lumo* i d'*Amikeco*. La persecució i la mort d'aquests elements ocasionà la desaparició de l'esperantisme, no sols fins que acabaren les hostilitats, sinó que calgué esperar més de vint anys per a poder formalitzar una altra associació esperantista; això sí, custodiada pels nous valors instaurats pels vencedors de la contesa militar. Ben lluny, per tant, dels objectius que havien motivat els esperantistes de començament de segle⁶.

Entre els membres del col·lectiu esperantista que foren objecte directe de la repressió, és a dir que foren occits per la barbàrie, cal esmentar els següents: Joan Matas Soler, sastre de professió, i Josep Salom Nadal⁷, mestre d'obres. També, Antoni Coll Sastre, industrial de l'alimentació; Sebastià Crespí Valls, delineant i funcionari de l'Ajuntament de Ciutat, que fou president de l'*Esperantista Klubo Palma*, fundà i dirigí *Lumo*; fou també membre fundador i president durant uns mesos de l'Agrupació de Palma de l'Esquerra Republicana Balear. El balanç es completa amb una quantitat gens menyspreable d'esperantistes mallorquins que foren empresonats o reclosos en camps de concentració, entre d'altres Antoni Nadal⁸, farmacèutic, i Gabriel Meneu Piña, funcionari de l'Ajuntament i durant un llarg període president o secretari de l'*Esperantista Klubo Palma*.

La repressió franquista es mostrà virulenta tant dins com fora de Mallorca; si més no, així ho va viure el col·lectiu esperan-

tista. A mesura que l'exèrcit rebel capturava territori, procedia a l'eliminació d'aquells habitants que s'havien significat o simpatitzaven amb valors liberals o democràtics; entre aquests fou assassinat bona part del col·lectiu esperantista⁹. Hi ha cert paral·lelisme entre el que va succeir a Mallorca i a l'àrea de Saragossa. En aquesta ciutat, en esclatar la rebel·lió militar, alguns professionals de l'exèrcit que dominaven la llengua internacional s'incorporaren a l'exèrcit rebel, mentre que els membres civils que participaven habitualment en les tasques dels clubs aragonesos es tancaren a casa. Foren trets dels seus domicilis i morts sense cap forma de judici a semblança del que va succeir a Mallorca. D'aquests esmentarem el president de l'associació saragossana José Carnicer, que fou occit per forces rebels el setembre del 1936¹⁰.

Val a dir que va haver-hi sensibles diferències en el tractament sofert per l'esperantisme a Mallorca en comparació amb el de Saragossa. A Palma la por i el temor féu que fossin els mateixos esperantistes els qui fessin desaparèixer arxius i documentació per considerar-ho altament comprometedor¹¹. Contràriament, a la capital d'Aragó, la repressió es féu sobre les persones, de manera que el local social d'una de les entitats esperantistes, concretament *Fraterco* ("Fraternitat"), gràcies a la influència del comandant Ramon de Salas Bonal, restà obert, però sense cap mena d'activitat. De fet, aquesta fou l'única entitat esperantista de tot l'estat que continuà oberta després de la guerra: totes les altres desaparegueren. Amb tot, l'any 1941, una vintena de joves falangistes calaren foc a la biblioteca i als arxius i destruïren tot el mobiliari del local social. Naturalment, les autoritats del moment no feren res per impedir-ho.

L'opinió que tenia Franco del moviment esperantista no tenia res a envejar de la manifestada a l'Alemanya nazi, on fou especialment prohibit i perseguit¹², juntament amb altres expressions de caire cultural. El setembre del 1937 des de *Radio Salamanca* atacaren el Govern de la Generalitat. L'acusaven de "jueu, maçó i bolxevic" perquè havia saludat el Congrés Internacional d'Esperanto que se celebrava a Varsòvia¹³. Qui fou coronel

de l'exèrcit franquista, Antonio Jiménez Mora, antic dinamitzador del moviment esperantista asturià, suggerí al mateix general Franco, després d'aconseguir superar les etapes pròpies que imposava la jerarquia de l'exèrcit colpista, l'ús de l'esperanto per a contrarestar la propaganda que feien els mitjans de comunicació fidels al govern de la República. Aquests es dirigien a l'estranger en esperanto, entre altres llengües, denunciant els bombardeigs indiscriminats contra la població civil, així com els crims que cometien les tropes franquistes a mesura que ocupaven terreny. La resposta es torbà en el temps i fou totalment negativa¹⁴.

En la zona fidel al govern de la República els membres del moviment esperantista s'abocaren en la defensa de la llibertat i la democràcia. La comunitat esperantista republicana, lluny de quedar-se tancada a casa va engegar una activitat frenètica. S'editaren múltiples periòdics en esperanto, la majoria de caràcter ideològic. A Catalunya n'editaren la CNT (*Informa Bulteno*, "Butlletí Informatiu"), el POUM (*Hispana Revolucio*, "Revolució Espanyola"), el PSUC (*Informoj pri Hispanio*, "Infomacions sobre Espanya", i *Unueco*, "Unitat"); el govern de la Generalitat també edità en esperanto els seus *Comunicats de Premsa* i al País Valencià el Partit Socialista edità *Popola Fronto* ("Front Popular"). En conjunt, no sols van emprar la llengua internacional per a denunciar l'agressió feixista com eren els bombardeigs en zones civils, sinó també per a donar a conèixer les característiques de la vida quotidiana en la rereguarda de la societat republicana. A més a més, la llengua internacional, va servir per a informar sobre les vicissituds en què es trobaven les Brigades Internacionals¹⁵.

Amb relació a les pèrdues sofertes pel moviment esperantista a conseqüència del cop d'estat frustrat que va comportar la guerra, no seria just ometre el fet que dins l'àrea republicana alguns preveres esperantistes van ser occits per elements contraris a la religió catòlica, els quals la percebien com a justificació i element indispensable del cop d'estat. El més conegut fou un extraordinari orador en esperanto, Joan Font i Giralt, dirigent de la Unió Universal de Catòlics Esperantistes

i director de la revista *Espero Katolika* ("Esperança Catòlica").

En acabar la guerra civil, les autoritats espanyoles imposaren l'ordre pel qual havien promogut la sedició i la guerra i, en termes generals, l'associacionisme va haver de moure's d'acord amb uns valors totalment contraposats als que fins llavors havia promogut la comunitat esperantista. En finalitzar la Segona Guerra Mundial foren molts els esperantistes que esperaven la caiguda del feixisme espanyol, però algunes potències occidentals ajudaren el franquisme i el règim continuà, si bé es va veure obligat a esmolar algunes arestes del seu programa. En definitiva, el feixisme espanyol va haver d'acceptar alguna consideració que provenia del món parlamentarista i liberal que tant i tant havia combatut. De manera que l'esperantisme es va poder beneficiar d'una nova política, de llavors d'ençà explícitament no fou prohibit, però sí que fou vigilat de molt a prop per les forces de seguretat.

L'any 1949, arran del primer curs d'esperanto celebrat a Saragossa després de la guerra, la policia – segurament encuriósida per l'interès que manifestaven els alumnes per l'esperanto – els visità a la matinada i els interrogà. La policia volia conèixer per què s'havien inscrit al curs, per què s'interessaven per aquella llengua i què tenien previst fer amb aquesta una vegada la poguessin emprar. El professor mateix, retornat de l'exili d'Algèria, fou víctima de les visites nocturnes¹⁶.

Les trobades i les activitats, així com el contingut de les conferències que pretenien fer els membres de la comunitat esperantista, havien de ser aprovades per les autoritats. En conseqüència, s'havia de presentar a la policia la traducció a l'espanyol de tot allò que es deia i es llegia, prèdiques eclesiàstiques incloses, a les trobades que s'organitzaven. D'aquestes normes no es va escapar ni la cerimònia de nocces que realitzaren un ciutadà francès i una catalana súbdita espanyola en el marc del congrés espanyol d'esperanto celebrat a Barcelona l'any 1956¹⁷.

Certament, derrotats el nazisme i el feixisme a Europa amb excepció dels estats ibèrics, amb el temps l'esperantisme es

reorganitzà seguint estructuralment les ordenances del règim i molt lluny dels valors cívics amb què havia funcionat durant la República. Així, en la dècada dels anys cinquanta, desapareguda totalment la Federació Catalana d'Esperantistes, de la qual formaven part les associacions tant de Palma com de Sóller, començà a funcionar la *Federación Esperantista Española*, de la qual foren membres destacats els mallorquins Bernat Rabassa¹⁸, Miquel Ribas de Pina – militars de l'exèrcit vencedor – i el solleric Miquel Arbona i el palmèsà Marià Jaquotot – industrials. D'altra banda, tots quatre foren membres actius de l'esperantisme mallorquí durant totes les etapes i vicissituds polítiques.

A manera de conclusió, hem vist com a partir de la Guerra Civil només a la zona rebel el moviment esperantista en conjunt fou objecte de persecució, sens dubte propiciada per l'ànsia que tenien de destruir aquells moviments que guardaven dintre seu els valors essencials de la contemporaneïtat.

Hem vist que en esclatar la guerra a la zona republicana es va emprar més que

mai l'esperanto tant a la premsa com a la ràdio. Fins i tot el president Companys va parlar d'introduir-lo en l'ensenyament passada la guerra.

Hem vist també que acabada la guerra els esperantistes supervivents van haver d'acceptar els principis del "*movimiento nacional salvador de España*", i que foren expressament vigilats i controlats per les forces de l'ordre, si bé no van poder realitzar cap activitat pròpia durant més d'un decenni i les que feren durant la dècada dels cinquanta estigué sota un control que pesava com una llosa.

Epíleg. Durant la dècada dels seixanta, sota el signe del desenvolupament amb Manuel Fraga Iribarne ocupant la cartera d'Informació i Turisme, alguns joves s'incorporaren al nou esperantisme i juntament amb els supervivents s'adheriren a la política del possibilisme. Així aconseguiren l'any 1961 reemprendre les classes a Palma, després d'estar 25 anys sense fer-ne. El nou col·lectiu esperantista espanyol, conjuntament amb l'esperantisme internacional, en un exercici de violència contra els pro-

pis principis va voler oblidar el passat i l'any 1968 va atorgar la *presidència d'honor* al general Franco en ocasió del congrés universal d'esperanto celebrat aquell any a Madrid¹⁹. Alguns d'aquells actes van tenir els rars honor i privilegi de comptar amb l'assistència del llavors ministre d'Informació i Turisme Manuel Fraga Iribarne. A més a més de les sessions, les quals tenien un caràcter més o menys científic, si més no relacionades amb la llengua auxiliar internacional o amb afers merament lingüístics, els participants van dedicar part del seu temps a fer algunes excursions. Una d'aquestes es feu al Valle de los Caídos, lloc a on sens dubte més d'un esperantista republicà va ser obligat, en qualitat de presoner de guerra, a treballar de sol a sol, en la dura tasca d'aixecar un indigne mausoleu a favor dels dirigents de la rebel·lió militar. □

Aquesta comunicació va ser presentada a les jornades "Societat, Ideologies i Moviments Socials a les Illes Balears a l'Edat Contemporània", celebrades a Palma el 1995.

¹ Aquesta modalitat de la medicina fou expressament prohibida i els seus practicants, encara que fossin metges qualificats, foren perseguits.

² A més a més dels llocs a on es reunien els esperantistes, en els anuaris (*Jarlibro*) hom podia trobar noms i adreces dels delegats de l'associació. A Mallorca n'hi hagué a Palma i a Sóller. A més a més, hi havia subdelegats dedicats a activitats concretes, com per exemple al comerç.

³ La Última Hora, 16.9.1933, pàgina 2.

⁴ Associació per la Cultura de Mallorca, Palma, desembre 1924 i juliol 1925.

⁵ D. Ginard, "Sobre l'esperantisme a Mallorca fins a la Guerra Civil", dins la revista Lluç, Palma, 1991, p. 226.

⁶ El 1961 es fundà l'Associació Esperantista Balear; el president honorari fou Bernat Rabassa, que segons Marià Jaquotot traduí una carta redactada en esperanto procedent de la Unió Soviètica i per la qual havi-

en empresonat el destinatari; vegeu nota núm. 5.

⁷ J. Matas i J. Salom, els cita M. Jaquotot en l'entrevista que concedí a D. Ginard; vegeu nota núm. 5.

⁸ Citat per D. Ginard a "Sobre l'esperantisme a Mallorca"; vegeu nota número 5.

⁹ U. Lins, La danĝera lingvo ("La llengua perillosa"), Antuèrpia, 1988. En la pàgina 139, vegeu la nota número 13; l'autor cita el número 16 de la revista Popola Fronto, València 1937, p. 2, a on recullen l'amenaça feixista a "tots els membres de les sectes, francmaçons i esperantistes, que serien perseguits com ho foren a Còrdova". Seguidament Ulrich Lins aclareix que "els facciosos cremaren la casa del parlamentari socialista Francisco Azorín pel fet d'haver-s'hi trobat dedins una insígnia esperantista, és a dir una estrella verda de cinc puntes."

¹⁰ Amb relació a la repressió i sobre les persones vegeu: El pasado oculto: Fascismo y violencia en Aragón (1936-1939), Siglo xxi, 1992, i sobre

el col·lectiu esperantista també pot ser útil la lectura d'A. Marco Botella, Analoj de la esperanta movado en Hispanujo ("Anals del moviment esperantista a Espanya"), Saragossa, 1987, p. 329.

¹¹ Citat per D. Ginard a "Sobre l'esperantisme a Mallorca". Vegeu nota núm. 5. Tot i que hi ha alguns materials documentals que no foren destruïts: per exemple la família de Gabriel Meneu guarda un llibre de visites de la Klubo.

¹² Ulrich Lins, La danĝera lingvo, 1988, p. 138.

¹³ N. Fluvià a Cronologia del moviment esperantista català, dins M. Boulton, Zamenhof, Barcelona, 1987, p. 234.

¹⁴ A. Marco Botella Laboristaj Kronikoj ("Cròniques obreres"), Beauville, França, 1996, p. 60.

¹⁵ U. Lins, La danĝera lingvo, p. 138, citació 1; A. Marco Botella a Laboristaj..., p. 64, esmenta entre d'altres Ludwig Renn (pseudònim de d'A. F. Vieth Golssenau) comandant del

Bataló Thaelmann de les Brigades Internacionals com a col·laborador de Popola Fronto de València l'any 1937.

¹⁶ A. Marco Botella, Analoj de la esperanta movado en Hispanujo, p. 338-339.

¹⁷ A. Marco Botella, Analoj de la esperanta movado en Hispanujo, p. 411.

¹⁸ Citat per D. Ginard a "Sobre l'esperantisme a Mallorca"; vegeu nota núm. 5. Marià Jaquotot afirmà que fou B. Rabassa qui traduí la carta procedent de la Unió Soviètica adreçada a Antoni Nadal i que significà el seu immediat empresonament.

¹⁹ També l'Associació Universal d'Esperanto va canviar la seva organització interna després de la Segona Guerra Mundial. Van obviar l'existència de Kataluna Esperantista Federacio i la representativitat dels esperantistes catalanoparlants passà a disposició de la Federació Española de Esperanto, amb seu a Madrid.

Komencantoj: Naziaj esperantistoj

En 1931 ekagis en Germanio **nazia** organizaĵo sub la nomo *Nationalsozialistischer Deutscher Esperanto-Bund* (Naci-socialista Germana Esperanto-Ligo). Ĉar la ŝtato malpermesis la asocion tiel nomiĝi, tiu devis ali-nomi sin *Neue Deutsche Esperanto-Bewegung* (Nova Germana Esperanto-Movado, NDEB).

Tre baldaŭ la membroj de NDEB **postulis** la eksigon de ĉiuj judaj membroj al la aliaj germanaj esperanto-asocioj kaj precipe al la Germana Esperanto-Asocio (GEA), kiu malakceptis tion. Nur kelkaj lokaj grupoj en Saksio **minacis** pri dismembriĝo, se la respondeculoj de la tut-landa asocio ne eksigis pro tiu malakcepto. La respondeculo pri tiu afero estis Albrecht Naumann.

Tamen, en 1931 nova prezidanto de GEA pli favora al Naumann sub-skribis interkonsenton kun NDEB, kio fakte desegnis la kuniĝon de ambaŭ asocioj sub nova organizaĵo, nome, Germana Esperanto-Fronto. Dum kelka tempo ŝajnis, ke GEA simple sekvis la direkton de NDEB. Eĉ ĉiu ĝia membro devis esprimi, ĉu ŝi aŭ li estas jud-devena aŭ ne. Sed tiu inter-konsento baldaŭ nuliĝis, ĉar rapide estiĝis opiniaj malfacilaĵoj inter membroj de ambaŭ asocioj.

Sekve de tio, NDEB rompis la rilatojn kun GEA kaj petis al ties membraro for-lasi la asocion. Sed por ne starigi **suspektojn**, fine GEA **postulis** en 1935, ke ĝiaj membroj “povas esti nur germanaj sam-nacianoj”.

Tio signifis, ke judoj devis eksigi el la asocio. Se oni pensas tion, eĉ Zamenhof mem devus eksigi, se li tiam estus membro!

Ĉiu-okaze, tiu fia mispaŝo ne utilis por plu vivi en la tiama malpaca Germanio, ĉar la **nazioj** malpermesis en 1936 ĉiujn esperantistajn asociojn ĝuste ĉar, laŭ ilia idearo, la inter-nacia lingvo estas ilo de la judaro kontraŭ la germana nacieco.

Gerard Escuer

Berlino, Schloßplatz, 10an de majo 1933

nazio: ano de la hitlera movado.

postuli: peti, ke iu faru ion.

minaci: montri al iu, ke oni intencas fari malbonon.

suspekto: kredi, ke iu faras ion malbonan.

L'Associació Catalana d'Esperanto només es manté amb les vostres aportacions

Fes-te'n soci

Com a soci de KEA rebràs el Kataluna Esperantisto, estaràs al corrent de tots els esdeveniments, tindràs rebaixa als congressos... però sobretot estaràs contribuïnt amb el moviment esperantista a casa nostra.

Progresantoj: Fidanta al vorto atendas ĝis morto

WIKIPEDIO

Tevfik Esenç (1904 - 1992)
lasta parolanto de la ubiĥa lingvo

fidanta: kredanta iun kaj ties intencon aŭ kapablon.

interreto: tut-monda komputila komunikilo.

mino: milita ilo subtere aŭ subakve kaŝita por mortigi la kontraŭulojn post ĝia tuŝo aŭ surpaŝo.

respektive: laŭorde.

Laŭ la internacia organizaĵo Unesko, en la mondo malaperas po unu lingvo ĉiun duan semajnon. Tiel akra estas la lingva situacio, ke proksimume 50% el la 6000 lingvoj ekzistantaj en la mondo estas endanĝerigitaj kaj turni ties staton estas ege malfacile. Mem-kompreneble, se oni konsideras, ke pli ol 90% el ili eĉ ne aperas en **interreto**. Daŭre, la sama procento el la lingvoj de la aŭstraliaj praloĝantoj jam malaperis.

Tamen, eble iu eŭropano ankoraŭ konsideras, ke tiaj aferoj ne koncernas lin, ke la morto trafas nur afrikajn aŭ amerikajn lingvojn. Nu, krom la granda perdo por la tuta homaro, kiun signifas ne plua ekzisto de eĉ la malplej parolata lingvo, pro ties kulturaj valoroj kaj scioj, oni ja povas diri, ke tio okazas ankaŭ en Eŭropo.

Bedaŭrinde estas pluraj ekzemploj pri lingvoj jam ne plu vivantaj ĉe ni. Veraj trezoroj, kiel ekzemple, la gota, ĝermanida lingvo de la iamaj gotoj, kiuj regis Iberion, Okcitanion kaj parton de Italio dum la 6a jc. Ĝi estis skribata per grekecaj literoj kaj verŝajne supervivis en Krimeo ĝis la 18a jc.

Ĝuste en tiu jarcento mortis ankaŭ la polaba, la plej okcidenta slava lingvo parolata en la germana regiono Vendlando. Kaj en 1777 mortis la lasta flua parolanto de la kornvala, kelta lingvo, kiun provas revivigi kelkaj centoj da homoj en la samnoma duoninsulo (en Britio).

Fine de la 19a jc mortis la norna kaj la dalmata. La unua estis ĝermanida lingvo alportita de norvegaj vikingoj en Ŝetlandon kaj Orkadojn (skotaj insularoj), el kiu restis tre malmulte. La dua estis latinida lingvo parolata en kelkaj insuloj kaj en la samnoma marbordo, inter Istrio kaj Montenegro. Ĝi malaperis en 1898, kiam ĝia lasta parolanto loĝanta en la kroata insulo *Krk* mortis, oni-dire, kiam li surpaŝis **minon**.

En 1974 mortis la lasta denaska parolanto de la manksa, kelta lingvo ankoraŭ nun parolata kiel dua lingvo en tiu insulo situanta en la Irlanda maro. Male, la ŝuadita jam ne plu restas parolata ekde 1977, kiam mortis ĝia lasta parolanto, la verkisto Armand Lunel. Tiu lingvo, tre proksima al la okcitana, estis uzata de la juda komunumo loĝinta en Provenco. Tamen ĝi estis skribata –kiel same ĉiuj judaj lingvoj– per hebreaĵ literoj.

Sed tiu sanga elsekiĝo daŭras, pluen, sen interrompo. Ĉi-momente jam estas malaperontaj la livona kaj la votia, ambaŭ uralaj (finn-ugraj) lingvoj havantaj ne pli ol 50 parolantojn loĝantaj en Latvio kaj okcidente de Sankt-Peterburgo (Rusio), **respektive**. Ankaŭ aliaj judaj lingvoj estas en eĉ pli akra stato. Temas pri la jud-itala, la jevanika (jud-greka) kaj la krimĉaka (jud-tatara).

Ĉiuokaze, perdo de lingvo estas perdo de plureco, de mond-rigardo, de solvo al problemo, de scioj ankoraŭ ne esploritaj, kaj ne gravas, ĉu tio okazas en Nov-Zelando, ĉu en Gronlando.

Gerard Escuer

“Estu puraj, parolu france”, murskribaĵo en la eksa lerneja korto de Aiguatèbia (Conflent)

Mezlerneja esploralaboro pri esperanto

Hektor Alos i Font

Delonge mezlernejaj instruistoj al kutimiĝis al ricevo de longaj esplor-laboroj fare de siaj lernantoj. La ĝeneraliĝo de Interreto senmezure faciligis la ŝveligon de la laboraĵoj, ĉar pli ol iam ajn antaŭe facilas per kelkaj musklakoj reprodukti enormajn kvantojn da teksto. En miaj tempoj, kaj en tiuj de antaŭaj generacioj, la afero estis iom pli pena, sed ankaŭ ne malfacila: sufiĉis iri en bibliotekon kaj kopiadi ĉion diritan de diversaj enciklopedioj kaj pli-malpli fakan literaturon kaj oni atingis dekojn, eĉ kelkcentojn, da paĝoj. Lernantoj foje konkuris inter si pri la longeco de la taskoj, sed la esenca parto de la laboro – la kritika analizo de la materialo – ofte postrestis. Jen la impresoj, kiam oni legas la 358-paĝan verkon de Antonio Marco Botella Esperanto en Katalunio: apenaŭ eblas imagi pli suprajn prezenton de la interesa, faktoplena kaj multflanka historio de la esperanto-movado en Katalunio.

Same kiel li faris en sia pli longa kaj same senenhava *Analoj de la esperanto-movado en Hispanio*, lernanto Antonio Marco kopiis unu post la alia oscedige longajn raportojn pri preskaŭ ĉiuj esperanto-aranĝoj okazintaj en nia lando ĝis la jubilea jaro 1987. Se vi volas scii pri la menuo de la bankedoj aŭ la koloro de la vestaĵoj de la reĝinoj de la Floraj Ludoj, jen la libro por vi: pri tio ĝi estas preskaŭ nesuperebla. Sed se vi eventuale interesiĝas pri grava diskuto okazinta en unu el tiuj kongresoj, bedaŭrinde vi trovos preskaŭ nenion en la verko. Krome, se vi eventuale interesiĝas pri aferoj ekster la kongresa kadro, vane vi serĉos preskaŭ ĉion ajn.

Ĉu ekzemple vi emus ion legi pri la fondiĝo de Kataluna Esperanto-Junularo aŭ la eldono de ĝia iama revuo *Kata Luno*? Ne, tion vi ne trovos en *Esperanto en Katalunio*. Ankaŭ ne pri la aktivado de junaj katalunaj esperantistoj en internaciaj kongresoj – sed ankaŭ ne de katalunaj esperantistoj ie ajn eksterlande, kvankam ja okazis gravaj disputoj, kiuj helpus ĵeti multe da lumo en kelkaj aspektoj de la ne malofte polemik-plena historio de la katalunia esperanto-movado. Ekzemple, la salutado de katalunoj dum la unuaj Universalaj Kongresoj.

Sed Antonio Marco preferas laŭeble kaŝi ĉiajn disputojn... kaj per tio li flankenpuŝas, eĉ kaŝas, esencajn faktojn, kiuj malhelpas kompreni la okazaĵojn.

Male, li supermezure aldonas adjektivojn (i.a. en la librofinaj notoj entenantaj biografietojn de la plej elstaraj aktivuloj) – sed al adjektivoj mankas ofte konkreta subteno per faktoj.

Ekzemple, nenion vi trovos pri la ŝtorma KEA-sembleo okazinta en 1987, kiu praktike rezultigis profundan skismon en nia movado. Eblas legi pri la transpreno de la HEF-estraro de katalunaj aktivuloj kaj pri la fonda de “laborista” Kultura Asocio Esperantista, sed ĉia analizo forestas.

Ŝokaj neglektoj

Unu el la multe multaj ŝokaj neglektoj de la libro troveblas en la mejloŝtona kongreso de Vinaròs en 1928, kiun la aŭtoro mem taksas “vere malfacila” – kredeble, ĉar temus pri herkula tasko senbrue paŝi sur la “agreŝman intruzisman politikon” de la diktaturo de Primo de Rivera kontraŭ Kataluna Esperantista Federacio. Ni ekscias, ke “la 22an de aŭgusto, t.e. du semajnojn antaŭ la kongreso programita por okazigi ĝin en Vinaroz [Vinaròs] (Castellón [Castelló]), la prezidanto de Kataluna Esperantista Federacio, s-ro Dalmau, devis demisii post ricevo de ordono de la Barcelona Provincestro s-ro [generalulo] Milán [Milans] del Bosch, kiu sugestis al li ŝanĝojn en la statuto de KEF kaj ĝian aliĝon al Hispana Esperanto-Asocio, kaj oficiale fermis lian profesion laborejon Liceo Dalmau”. La aŭtoro forgesas

mencii, ke Delfi Dalmau (misskribita tra la tuta libro kiel “Delfi”, sen supersigno) ricevis ankaŭ fortegan monpunon. En aliaj verkoj eblas legi pli precize, kiujn ŝanĝojn “sugestis” generalo Milans del Bosch: la aŭtoro taksis negrave detaligi ilin, kvankam en la sekvaj sep paĝoj da kongresa raporto li juĝas oportune atenti eĉ pri la “ĉarma Reĝino kaj Korteganinoj” de la Floraj Ludoj. Li fakte eĉ konsideras neoportune mencii la decidon malfondi KEF atende de pli favoraj politikaj cirkonstancoj... kio vere igas la sekvajn paĝojn enigmoplenaj por nekonintoj de la okazaĵoj. Kaj, tute kompreneble, li eĉ ne rimarkigas, ke en la enmiksiĝo de la armeaj aŭtoritatoj en la aferojn de KEF eĉ lerneja-knabo povas fortegege suspekti pri denuncio de alitendaraj esperantistoj. La termino mem “sugesti” en rilato al ordono de generalo dum armea diktaturo, akompane de altega monpuno kaj fermo de entrepreno, estas ekstreme ŝoka, des pli kiam ĝin skribas konata kontraŭulo de alia “sugestema” armea diktaturo.

Jen okazo inter senfino da aliaj. Kiel leganto mi ekzemple aparte elreviĝis, trovinte nur tri paĝojn pri la ege atentinda rolo de esperanto dum la milito. Ĉar la aŭtoro partoprenis tiun periodon ankaŭ kiel esperantisto, tio estas ege bedaŭrinda: jen maltrafita okazo ion interesan kaj novan diri.

La citaĵo montras ankaŭ alian ege malfortan flankon de la libro: ĉiupaĝe oni

Antonio Marco Botella.
Esperanto en Katalunio.
 Barcelona Esperanto-Centro,
 Barcelono, 2005. 358 p. ISBN 84-933700-1-0

renkontas mise skribitajn proprajn nomojn. Plej ofte ili aperas en ŝajn-kataluna, t.e. en iu kataluna lingvo kun hispana ortografio (i.a. preskaŭ neniu supersigno ĝustas). Plurloke misinfluo de la franca ankaŭ evidentiĝas (i.a. ĉe amasoj da “Joseph”). Simile okazas kun loknomoj (“Sardanyola”, “Sant Cugat del Vallés” ktp. ktp.); valenciaj urboj ial aperas nur en la hispana (eĉ en “Vinaròs”, kie nur la kataluna formo estas delonge ofici-ala); ni ekscias pri grupoj kiel “Joven-tut Terrassence”... Neniu skribkapabla katalunlingvano reviziis la tekston. Kaj bedaŭrinde oftas eraroj ankaŭ en esperanto. Kaj tajperaroj abundas.

Tiuj formalaj flankoj denove memorigas pri mezlernejaj laboraĵoj, kie lingvo kaj ortografio nuntempe lamas preskaŭ ĉiupaŝe. Tio vekas iom da malagrablo, sed ĉiuokaze temas pri la plena manko de analizo, kio fine igas la verkon ne libro pri historio, sed tede longa kongresa anekdotaro. Eĉ ne por momento la aŭtoro haltas por iom vidi kiom kaj kiaj estis esperantistoj: kiel ili aliĝis al esperanto?; kiamaniere ĝi disvastiĝis?; inter kiuj soci-tavoloj? Ni eĉ ne scias, konkrete kiuj bultenoj aperis, kiom longe, dum kiom da numeroj; kiuj grupoj fondiĝis, kiom longe ili aktivis, en kio konsistis ilia agado, kun kiuj kolektivoj (esperantaj aŭ ne) ili rilatis kaj kiamaniere. Ni preterpase ekscias, ke en 1930 fondiĝis PUIL (Proleta Esperantista Unio de Iber-Amerikaj Landoj), “anarkistema [tiele] esperantista asocio”, kaj ni poste scias, ke en 1936 ekzistas iu alia asocio ILES (Iberia Ligo de Esperantistaj Senŝtatanoj) eldonanta bultenon de “anarkista [tiele] tendenco” kaj eĉ ke ekzistas diferencoj inter ambaŭ, tamen mankas ĉia klarigo pri ili. Fakte, ĉar ĝi ne kongresis, la laborista esperantomovado estas tre neglektita. La aŭtoro ŝajne ne scias, ke ekz. ekzistas doktora tezo pri la katalunia laborista gazetaro antaŭmilita, kiu pritraktas ankaŭ la esperanto-gazetaron. Fakte multloke leviĝas fortaj suspektoj, ke la aŭtoro malbone konas la rimarkinde multajn esplorojn pri la esperanto-movado en Katalunio (i.a. de Fluvia, Margais, Solé Camardons kaj Amouroux). La graveco de diversaj esperantistoj en la kataluna kulturo aŭ socio estas nerimarkita: kiel eblas kom-

preni la rolon de Pujulà i Vallès, se oni ne konas lian ekstermovadan gravecon? Nur Fernández Jurado estas iom priatentita ĉi-flanke (en librofina noto), sed ne Pujulà i Vallès, Joan Amades, Delfi Dalmau, Jaume Viladoms, Gabriel Mora, Manuel de Seabra k.a.

Terminaro

Laste, sed ne balaste, pritraktindas la elekto de la terminaro kaj la politikaj sintenoj de la aŭtoro.

Estas nenio oponinda al tio, ke homo kun klara politika vidpunkto verku libron pri historio. Klare la verkoj de ekz. Fluvia, Margais, Poblet kaj Solé Camardons malkaŝe evidentiĝas simpation por la katalunisma tendaro en la loka esperanto-movado. Tamen ili ĉiuj travideble listigas faktojn, analizas ilin kaj eltiras konkludojn, kiujn eĉ ali-opiniantoj povas profite uzi. Ĉe Antonio Marco tio ne okazas: ni jam sufiĉe montris, ke li silentigas esencajn faktojn tra la tuta verko – kio ne plaĉas, tion prefere ne diri. Kaj tio ne nepre okazas pro ideologio, sed ŝajne pro erara hontemo pri tio, ke Esperantio ne estas la sopirata fabellando, kie ŝafoj sin paŝtas apud leonoj, sed ke evidente en ĝi estiĝas konfliktoj, kiel en ĉiuj homaj kolektivoj.

Tamen ideologia estas parto de la terminaro, kiun la aŭtoro uzas. Li dividas la esperanto-movadon en tri tendencojn, kiujn li nomas “neŭtraluloj”, “katalun-naciistoj” kaj “proletoj” aŭ “laboristoj”. La du lastajn grupojn li foje kunigas kiel “progresemlulojn”. La divido estas sendube prava kvankam ĉiam, ankaŭ feliĉe nuntempe, troviĝis homoj partoprenantaj en pluraj tendaroj. La elekto de la terminoj ne estas sentradicia en esperanto, sed mi estus preferinta pli kuraĝan elekton: taksu “neŭtrala” iun ajn grupon en ideologia disputo estas grava malĝustaĵo (eĉ maljustaĵo). Temas pri konata taktiko alnomi sin “neŭtrala” aŭ “centra” por arogi al si pli grandan reprezentigon, eĉ preparolan rajton. Bedaŭrinde la esperantistaj “neŭtraluloj” ofte staris tute malneŭtrale, kaj ĝuste el iliaj vicoj ni devas nombri la arme-amikajn denuncistojn, kiuj i.a. ekziligis Pujulà i Vallès kaj persekutis Delfi Dalmau.

Fakte, al tiu ĉi tendaro povus eventuale eĉ pli konveni la adjektivo “naciistoj”, kiun la aŭtoro uzas por la katalunistoj. Ĉar bedaŭrinde temas pri nacilingvismo: la termino “naciismo” (aŭ ties malnoviĝinta sinonimo “nacionalismo”) estas internacie uzata por fidoktrino taksanta superecon de unu popolo super aliaj. Tiu ĉi signifo ekzistis ankaŭ en la hispana kaj kataluna lingvoj, sed iam parto de la katalunisma movado deziris pli klare diferencigi sin de la “regionistoj” kaj elektis al si la nomon “naciistoj”, ĉar la pli rekta “sendependistoj” estus tiam neakceptebla kaj eĉ jure persekutebla. “Naciismo”, en la internacia signifo de la vorto, estas apenaŭ trovebla en Katalunio, dum ĝi, bedaŭrinde, estis grava trajto de la hispania dekstro (kaj spuroj el tio restas evidentaj ankaŭ nuntempe). Ĉiuokaze, kvankam “naciismo” kaj “naciisto” estis uzataj kun nacilingva signifo fare de kelkaj katalunaj esperantistoj (i.a. de Joan Amades), la terminoj ne enradikiĝis en la nuntempaj katalunaj esperantistoj (almenaŭ en la tiu-tendaraj), kaj ili estas ekstreme erarigaj por eksterlandaj esperantistoj. “Katalunistoj” estas tute taŭga kaj sendube preferinda vorto por alnomi tiun grupon.

Tamen tiu ĉi detala kritiko pri la uzita terminaro ne miskomprenigu mian opinion de la libro. En la lastaj jaroj unu el miaj taskoj en la movado konsistis en la helpado de mezlernejanoj en la fina jaro de la gimnazio pri esperanto-rilataj esplor-laboroj. Ili estas ofte tajloritaj laŭ simila modelo, en kiu oni klarigas pri la deveno de la planlingvoj, la historio de esperanto, ties lingva strukturo, ĝiaj kialoj kaj fine ofte oni enkete iom esploras pri la sinteno de manpleno da aktivuloj pri diversaj temoj. Kelkaj esploroj fokusiĝas plimulte pri la ideologio de la movado, dum aliaj pri la historio. Kelkaj laboraĵoj estas pli priskribaj, aliaj pli analizaj, sed kutime ĉiuj, kiuj elektis esperanton kiel temon kaj kontaktis Katalunan Esperanto-Asocion por helpo, montriĝis seriozaj kaj laboremaj. Eble tial du el la deko da prezentitaj taskoj, kiujn mi legis, mi aljuĝus kun pli bona noto ol la ampleksa mezlerneja esploro-laboro de Antonio Marco. □

Interreta rubriko

Laŝtatempe oni povas trovi en la reta portalo de Pola Radio servon, kiu disponigas valoregan didaktikan servon al la esperantistaro. Pluraj raportoj legataj dum la radioelsendo aperas ankaŭ laŭ skriba formo en ties retpaĝaro, sed, aldone, Pola Radio disponigas ĝian son-enhavon registritan laŭ MP3-formato. Tio ebligas uzi la tekstojn didaktike, ĉar lernantoj de esperanto povas samtempe vidi la skriban raporton surekrane kaj auskulti ĝin. Ĉar la prononco de la parolistoj de tiu radiostacio estas konsiderata kiel vere modela, tio devas efiki, por ke lernantoj – kaj foje veteranoj – atingu parolan perfektecon. En la tekstoj kiuj havas parolan version oni trovas ligilon “Audio”, kiu aŭtomate malfermas la arĥivon MP3.

La retadreso de Pola Radio estas:
polskieradio.pl/polonia/eo/

Jen imitinda agado: Internacia skipo de profesiaj tradukistoj pretigis tradukon de la retpaĝaro de la urbo Montpeliero al la lingvoj angla, araba, ĉina, franca, germana, hebrea, hispana, kataluna kaj

okcitana, uzante esperanton kiel pontlingvon. En la skipo partoprenis Ferriol Macip kaj Lluís Garcia. La brilan rezulton oni povas konstati ĉe:
eo.montpellier.fr (esperante)
ca.montpellier.fr (katalune)
oc.montpellier.fr (okcitane)

Daŭras interesplenaj eksperimentoj pri esperanta parolsintezado. Avantaj spertuloj povas informiĝi kaj partopreni en la provoj en:
users.pandora.be/raymond.gerard/esperanto/sintezo.htm

Ekzistas Yahoo-grupo pri tiuj provoj:
groups.yahoo.com/group/Parolu/

La nova fenomeno, la blogoj, ankaŭ montras la viglecon de nia lingvo en la reto. Jam pasintjare *Libera Folio* menciis 3000 blogojn en esperanto, pli ol la ekzistantaj en la sveda au en la fina lingvoj. Interesa paĝo, kiu aperigas elektitajn esperantajn artikolojn el aliaj blogoj, troveblas en:
e-planedo.kerno.org

Jen tri rekomendindaj esperantlingvaj blogoj de iberianoj:

Pere Quintana:
bits.quintanasegui.com/categories/other-languages/eo/

Tonyo del Barrio:
personal.telefonica.terra.es/web/tdb/blogo.htm

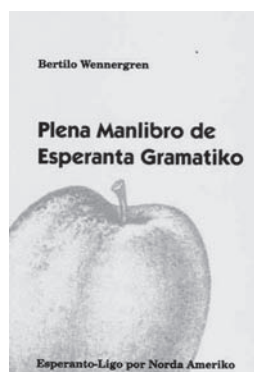
Jorge Camacho:
jorgecice.blogspot.com/

Interesplenaj artikoloj pri budhisma kulturo aperas en la paĝaro de Budhana Esperantista Ligo, en:
www.esperanto.us/budhana.html

Ĉio pri la Akademio de Esperanto troveblas en ĝia paĝo:
www.akademio-de-esperanto.org

Darío Rodríguez

Ni laste ricevis en la libroservo

Plena manlibro de Esperanta gramatiko

Bertilo Wennergren. ELNA, 2005. 696 p. 24 cm. Bindita. 30 eŭroj. La plej populara kaj kompleta nuntempa gramatiko: praktika lernilo, ne teoria verko por lingvistoj.

La Zamenhof-strato

Roman Dobrzyński. Varpas, 2005 (dua eldono). 288 p. 21 cm. Bindita. 20 eŭroj. Interparoloj kun la nepo de la kreinto de esperanto.

Sed homoj kun homoj

(historio de la Universaliaj Kongresoj de Esperanto 1905-2005)

Ziko Marcus Sikosek. UEA, 2005. 197 p. Bindita. 30 eŭroj. Ilustrita rigardo super la ĉefa kaj plej granda regula renkontiĝo de esperantistoj.

Mil unuaj vortoj en Esperanto.

Heather Amery. Trad. Edmund Grimley. EAB, 2004. 63 p. 30 cm. 15 eŭroj. Nova eldono de bele ilustrita vortaro por infanoj de “ĉiuj aĝoj”.

Vojaĝo en Esperantolando

Boris Kolker. UEA, 2002. 279 p. 21 cm. 18 eŭroj. Vendo-furoro en Esperantio.

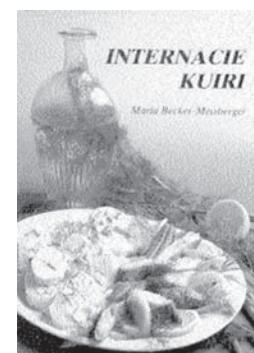
Jomo slavumas

Jomo Vinilkosmo, 2006. 18 eŭroj. Lasta 24-kanzona KD de unu el la plej popularaj esperanto-kantistoj.

La aventuroj de Pinokjo

C. Collodi. Trad. J. Hor-

vath. FEL, 2003. 156 p. 21 cm. 9 eŭroj. Mondfama fabelo en verda lingvo.

Internacie kuiri

M. Becker-Meisberger, FEL, 2000. 184 p. 20,5 cm. 9 eŭroj. Reeldono de la plej fama kuirlibro en esperanto.

El verda vivo ĵurnalista

Gerard Escuer

Eble tiu sinsekvo de okazintaĵoj donis al la aŭtoro ties skeptikan karakteron tiel utilan por ĵurnalisto aŭ por esperantisto, kiu neniam kabeos. Tamen, la kontrasto inter la partopreno en la esperanta-movado kaj la ĉiutaga vivo implicite iĝos evidenta. En la adolesko, la katolika seminario aperas kvazaŭ prizono rilate la liberalan etoson de la esperantaj kongresoj.

Konatiĝi kun Stefan Maul sendube ja estus interesa afero. Rigardante lian longan karier-tabelon iu ajn konkludos, ke li estas ne elĉerpebla fonto de travivaĵoj kaj scioj: ĵurnalisto, membro de Akademio de Esperanto kaj Akademio Internacia de la Sciencoj San-Marino, fondinto kaj longe la ĉefa motoro de la internacia magazino *Monato*, verkisto de eseoj, manlibroj, i.a. Tamen, same kiel ĉiu ajn esperantisto, malantaŭ tiu impona kolekto da honoraĵoj iam estis favoraj kondiĉoj, pro kiuj la verda afekcio ekjukis.

La verko de Stefan Maul, titolita “El verva vivo ĵurnalisma”, ebligas trairi lian vivon per rememoroj, okazintaĵoj kaj spertoj, de lia infanaĝo ĝis nun, kaj samtempe kompreni kial kaj kiel li esence iĝis esperantisto kaj ĵurnalisto. Ne strikte temas pri membiografio, ĉar laŭ lia modesta aserto, “tiom grava mi ne estas”. Nur pri kolekto da faktoj verkitaĵ preskaŭ kiel gazetara raporto ĵurnalisma. Tiu stilo ne forkaptos la atenton de la legonto, kiu ja ekde la unuaj impresoj estos engaĝita pri la legado.

Tiasence, ege interese estas legi pri la longa marŝado, kiun lia tuta familio devis efektivigi, forlasinte la hejmon en Kroatio pro la dua mondmilito. La leganto baldaŭ komprenos, ke ne temas pri simpla anekdoto inda por rakontadi dum familiaj altabliĝoj. Ĝi estas vera turnopunkto al vico de misfortunoj kaj sinkado. Ekde la rekomenco en Bavario, la vivo ne estos la samo. Sekve de tia malfacila infan-aĝo, la junan Stefan obsedos la deziro iĝi katolika pastro, sed tio montiĝos komplika celo, ĉar familia sekreto kaj akcidento kun esperantistino malebligis tiun revon.

Per la libro, la legonto ankaŭ sciiĝos pri katolikaj rondoj, ĵurnalismaj medioj, aspektoj de la esperanta movado, kaj pri la projektoj de Stefan Maul, interalie la naskiĝo de la gazeto *Monato*. Sed, kio plej gravas en la libro estas lia sinteno pri la esperantismo. Laŭ Maul, la ĉefa kaŭzo de tio, pro kio la internacia lingvo allogas novajn homojn malgraŭ ĝia eventuala fina malvenko estas la valoroj pri justeco ligitaj kun la movado. Tial, la esperantismo estis por la aŭtoro elirejo de la maljusta kaj netolerema socio. Sed memorigas, ke en la enkonduko, li mem elvokas sian sufiĉan “distanciĝemon” por ne laciĝi de la movado.

Bedaŭrinde tiaj demandoj pri la propra esperantisteco ne estas eksplicitaj dum la rakonto de lia vivo, kvankam lia ekzemplo starigas tiajn pripensojn. Rilate al tio, eble mankas pli rekta opinio, forĝita de la propraj spertoj, pri la evoluo de la movado ol simplaj impresoj pri aranĝoj, novaj interkonatiĝoj per esperanto aŭ kursoj prizorgitaj de la aŭtoro. Plej eble lia vidpunkto kiel ĵurnalisto ja estus interesa.

Ĉu tiel aŭ iel alie, lia laboro, jen kiel ĵurnalisto, jen kiel movadano, jen ambaŭ aferoj kune, rezultis fruktodona. Ekzemplo de tio estas la jena mencio pri la utilo de esperanto: “Dum miaj vojaĝoj [...] kiel ĵurnalisto, [...] [danke al la konfido de la vizititaj esperantistoj, mi] eksciis multe pli ol neesperantista germana ĵurnalisto”. Do, ĉu nur pro la sperto de la aŭtoro, ĉu pro ties skeptika vidpunkto aŭ simple pro la atentokaptaj rakontoj, la legado de ĉi tiu libro ja estas konsilinda al tiu, aktivanta en la esperanta movado kaj al tiu, deziranta starigi novajn projektojn. □

Stefan Maul. *El verva vivo ĵurnalista*. FEL, Antverpeno, 2005. 269 paĝoj. 18 eŭroj